

Publicistica eminesciană reinterpretată de Ion Dur.

Recenzie de carte

ARTICLE HISTORY:

Received: 14.03.2025

Revised: 25.04.2025

Accepted: 10.05.2025

Available online: 09.07.2025

MIHAI POSADA

Uniunea Scriitorilor din România

Filiala Sibiu

mihaiposada@yahoo.com

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.15>

TITLE: "Eminescu's Journalistic Work Reinterpreted by Ion Dur"

ABSTRACT: The volume M. Eminescu. private thinker and journalist with a "scientific method", published under the number 110 in the «Eminesciana» series by Junimea Publishing House in Iași in 2024, is structured by Professor Ion Dur into two parts: "Elements of Private Thought" and "Journalist with a 'Scientific Method.'" Asserting that "one arrives at Eminescu but does not remain there!", the author's call necessarily directs readers to the study of Eminescu's manuscripts. For Ion Dur, the coffer containing Eminescu's manuscripts is a "holy ark of Romanian identity." Essential remains the approach of the "context of composition" of Eminescu's texts and the "context of reception" for any hermeneutic attempt. The author's conclusions—that Mihai Eminescu is a "function of Romanian culture" and at the same time the first "publicist who writes in a newspaper as if he were writing literature"—thus lead to "a different Eminescu". "Being our first great political journalist, unsurpassed to this day by those who adopted his style of discourse," Eminescu blends elements of sociology and political philosophy into his journalistic writing.

KEYWORDS: journalism; truth; manuscripts; reading; context of composition; context of reception.

REZUMAT: Volumul M. Eminescu. gânditor privat și gazetar cu „metod științific”, apărut cu numărul 110 în seria «Eminesciana», a Editurii Junimea din Iași, în anul 2024 este alcătuit de Profesorul Ion Dur, din două părți: „Elemente de gândire privată” și „Gazetar cu „metod științific””. Afirmând că „la Eminescu se ajunge, nu se rămâne!”, îndemnul auctorial trimite obligatoriu la cercetarea manuscriselor eminesciene. Pentru Ion Dur, lada cu manuscrisele eminesciene este un „sfânt chivot” al românității. Esențială rămâne abordarea „contextului elaborării” textelor lui Eminescu și „contextul receptării”, pentru orice încercare hermeneutică. Concluziile autorului: Mihai Eminescu este o „funcție a culturii românești”, totodată cel dintâi „publicist care scrie într-un ziar ca și cum ar scrie literatură” conduc, astfel, la „un alt Eminescu”. „Fiind primul nostru mare gazetar politic, neegalat până acum de cei care i-au preluat tipul de discurs”, Eminescu topește în discursul său gazetăresc elemente de sociologie și de filosofie politică.

CUVINTE-CHEIE: gazetărie; adevăr; manuscrise; lectura; contextul elaborării; contextul receptării.

La Festivalul literar «Mihai Eminescu» de la Suceava-Putna, juriul prezidat de Adrian Dinu Rachieru a acordat Premiul Național «Mihai Eminescu» pentru exegeză eminesciană, pe anul 2024, lui Ion Dur, pentru volumul *M. Eminescu - gânditor privat și gazetar cu „metod științific”*, apărut cu numărul 110 în seria «Eminesciana», a Editurii Junimea din Iași, în anul 2024.

Discursul hermeneutic se alcătuiește, așa cum arată titlul însuși al volumului scris de eseistul Ion Dur, din două părți (partea întâi numindu-se „Elemente de gândire privată” (p. 27-197), iar partea a doua fiind intitulată „Gazetar cu «metod științific»” (p. 199-453), ambele

reușind în mod complementar să demonstreze că Eminescu este „o funcție a culturii românești” (p. 34). În primul rând, o funcție morală, potrivit „cunoscutei aserțiuni eminesciene: *În sfârșit, adevărul e stăpânul nostru, nu noi stăpânii adevărului*”¹. Totodată, analizând opera publicistică a gazetarului de geniu, Ion Dur ajunge la concluzia că Eminescu a fost cel dintâi „publicist care scrie într-un ziar *ca și cum ar scrie literatură*” (p. 459).

Producția abundentă de carte despre Eminescu stimulează spiritul critic și nervul polemic al cercetătorului. Pe lângă volumele respective, sunt trecute în revistă numeroasele manifestări culturale desfășurate în numele lui Eminescu împreună cu caietele respectivelor lucrări, comentatorii operei eminesciene împărțindu-și energia „între zelatori și delatori”. Referindu-se la „zeci și sute de cărți” scrise până acum despre Eminescu, autorul precizează că se va referi la „cele mai profunde dintre acestea”, arătându-și rezerva față de unele „proiecte românești” scrise, „probabil cu miza unei semnificări insolite a aspectelor care țin de biografia mai puțin intelectuală a lui Eminescu”. Tot aici intră și volumele de biografii erotice care contabilizează, cu pretenție de lucrări academice, performanțele de cuceritori ale unor poeți cum Blaga sau Radu Stanca, dar fără a fi citate ca atare, ci doar încondeiate cu calificativul „maculatură numai bună de dat la reciclat” (p. 11-12).

Opinia autorului este că: „Rămân îndeosebi acele analize care au încapsulat în subtextul lor sporul cognitiv anterior și au mers cu investigația mai departe” (p. 11). Mai exact și mai autoreferențial: „Un enunț care a devenit de multă vreme un poncif spune că adevărata exegeză eminesciană reprezintă un fel de probă de foc, o încercare de maturitate a unui critic. O asemenea sentință pare să rămână în continuare neclintită atâta vreme cât ne asaltează producțiile silnice venite dinspre spirite fără orizont critic-cultural și care, finalmente, nu aduc vreun spor axiologic la cunoașterea scrierilor lui Eminescu” (p. 23). Trimiterea necesară oricărui exeget se orientează vectorial către „sfântul chivot” al manuscriselor, ce trebuie cercetat cu amănuntul, mai cu seamă că avem acum *Manuscrisele Mihai Eminescu*, vol. I-XXIV, ediția Eugen Simion, apărute între anii 2004-2009. Religiozitatea cu care autorul Ion Dur privește „lada cu manuscrise” lăsată de Eminescu în custodie lui Maiorescu și predată de critic „după vreo 18 ani” Academiei Române răzbate prin numirea sa drept „sfânt chivot” al românității (p. 28).

Detractorilor recentți, Ion Dur le adresează caracterizări intransigente: „Astfel că, după 1989, un convoi parcă nesfârșit de impostori morali, branșați îndeosebi la curentul de înaltă tensiune al corectitudinii politice emanat de gândirea leneșă, n-a putut trece de liziera gelatinoasă și urât mirositoare a conjecturii, a arguției ideologice ieftine, de partid, grile procustiene cu care au formulat anateme categorice și interdicții, unele dintre ele venind și dinspre personalități din spațiul izraelian” (p. 52).

În pofida altora, Ion Dur afirmă părerea că gazetarul Eminescu „a fost adeptul de drept și de fapt al analizei comparativ-istorice” (p. 31). Reținem afirmația: „Este indubitabil că Eminescu a fost tot atât de strălucitor, tot atât de nepereche și în publicistică. A avut, trebuie s-o spunem, harul vocațiilor paralele, har recunoscut de Călinescu sau Șerban Cioculescu, pentru a numi doar atât, altitudine spirituală contestată însă de alții (de pildă, Z. Ornea)” (p. 32). Pentru criticii străini, Eminescu „a fost și rămâne printre primele zece nume de personalități ale căror izbânzi culturale ne reprezintă cu adevărat în idiomul altor comunități spirituale” (p. 34).

¹ Vezi Ms. 2275 B, f. 91 r, M. Eminescu, *Opere, VIII, Traduceri, transcrieri, excerpte*. Ediție critică și prefață de Aurelia Rusu, note și comentarii de Aurelia Rusu și D. Petrovanu. (Editura Minerva, 1986), 50. Vezi și 66.

Interogației de la începutul cărții, preluată de la o anumită parte a criticii noastre actuale: „*Tot la Eminescu ați rămas?*”, Ion Dur îi răspunde fără echivoc: „la Eminescu se ajunge, nu se rămâne!” și se declară neatins de ceea ce, cu toată tristețea, Răzvan Codrescu denunța în critica românească prin expresia „Oboseala de Eminescu”¹.

De apreciat, în ciuda relativismului, poziția față cu moartea prematură a intransigentului Eminescu gazetarul, plasată în eternitate cu o metaforă-titlu de Ion Caraion despre George Bacovia: „cu un sfârșit tragic, se pare comandat ideologic de cei ostili gândirii sale jurnalistice, Eminescu nelineștește într-un sfârșit continuu” (p. 51).

Despre gazetarul politic Eminescu: „Fiind primul nostru mare gazetar politic, neegalat până acum de cei care i-au preluat tipul de discurs, Eminescu avea să topească în opera sa politică – într-un sincretism specific întemeierilor, printr-o metodă de investigație modernă și pe fondul unei obsesive filosofii a istoriei – reflecții care pot fi interpretate și ca elemente de sociologie politică (nu încă delimitată de știința sau arta politică) și, în egală măsură, de filosofie politică” (p. 79). Cercetătorul decelează, în viziunea eminesciană asupra muncii jurnalistului: „*munca și adevărul*, nimic altceva decât profesiuni de credință ale gazetarului” (p. 88).

Pagini întregi tratează unele studii valoroase de eminescologie, cum sunt cele datorate Svetlanei Paleologu-Matta (*Eminescu și abisul ontologic*) sau cele ale lui Solomon Marcus („Eminescu – orizontul matematic”, *Invenție și descoperire*).

Despre bănuiala că semnele de slăbire a vânei poetice ar fi fost cauzate de orientarea Poetului spre studiul științelor urmat de sinteza filosofică: „Ecluza științifică în care intrase Eminescu în ultima parte a vieții era, în fapt, o inițiere în filosofie, întru creația meta-fizică” (p. 123). Despre încrederea în sprijinul gnoseologic oferit de lingvistică filosofului Eminescu, cel care, în locul unui „profesor onest”, preferă „un filolog, unul care să cunoască sanscrita, greaca sau latina” (p. 130); subliniată printr-un alt citat din manuscrise, parcă parafrazându-l pe acela de mai sus, despre adevăr: „Nu noi suntem stăpânii limbei, ci limba este stăpâna noastră” (Eminescu, mss 2275 B, f. 74 r – p. 132). Întâlnim pagini valoroase și despre arheul eminescian, „unul dintre conceptele fundamentale specifice proiectatei ontologii eminesciene” (p. 175).

În partea a doua, cu titlul „Gazetar cu «metod științific»” (p. 199-453), Ion Dur atrage atenția asupra necesarei abordări a *contextelor*, în cercetarea / interpretarea gazetăriei eminesciene: „contextul *elaborării*” și „contextul *receptării*” gazetăriei (p. 199). Firește, principiul se aplică studierii operei publicistice a oricărui gazetar, din toate timpurile. Ceea ce profesorul Dur și face, analizând, pe urmele lui Titu Maiorescu, evoluția statului de la principate electiv la o monarhie ereditară consolidată sub formă constituțională, într-un veritabil curs de istorie românească asezonată cu unele opinii judicioase ale cercetătorilor Lucian Boia sau Keith Hitchins.

Urmează o trecere în revistă a receptării operei eminesciene, de la posteritatea imediată trecând prin tradiționalismul începutului de secol XX, apoi naționalismul radical promovat de A. C. Cuza și extrema dreaptă interbelică, urmat de ideologia bolșevică și național-comunism. Concluzia pertinentă a eseistului Ion Dur este că: „O *autentică receptare*, una profesionistă, nu este însă posibilă dacă e făcută fără *lectura textelor*” (p. 245). Modelul este evident de sorginte eminesciană, de vreme ce se cunoaște râvna de-o viață a Luceafărului în căutarea surselor originare, a manuscriselor celor dintâi.

¹ Vezi Răzvan Codrescu, *Eminescu și credința* (Editura Lumea Credinței, 2013), 33.

Sine ira et studio se declară autorul și atunci când îi taxează pe contemporanii noștri cărcotași/denigratori (Cristian Preda și alții): „Să luăm aminte: Eminescu, declarat «rege al cugetării» de Maiorescu, unul din cei mai mari critici români, a ajuns să fie taxat drept incoerent de junii întorși din America sau Anglia, cu cercei în urechea stângă și amețiți de corectitudinea politică postmodernă” (p. 250). O precizare necesară: „Să îndepărtăm însă orice urmă de confuzie: vorbim de Mihai Eminescu ca *gazetar*, și nu de vreo conjuncție dintre acesta și poet” (p. 256).

Ion Dur se referă și la conservatorismul lui Eminescu, care deși a fost gazetar la oficiosul *Timpu* nu a făcut parte din Partidul Conservator. O nouă trecere în revistă, apoi, a receptării gazetarului Eminescu – „conservatorul progresist” cum spune Călinescu – în zilele noastre. Cu privire la „chestiunea evreiască”, autorul consideră că „la Eminescu ar putea fi vorba de antisemitism, ci mai degrabă, dacă e cazul, de *anti-iudaism*” (p. 330). E vorba de „o culpă mereu ambiguă” (p. 334).

Despre Eminescu, conchide criticul Ion Dur: „pentru a ști cu adevărat cine este, trebuie să-l cauți mereu și mereu – desigur, la locuința lui postumă: în bibliotecă” (p. 445). Și poziția finală, ireductibilă, a cercetătorului: „*Da, tot la Eminescu am rămas, dar la un alt Eminescu [...]* *Celălalt* Eminescu, cel pe care-l invocăm aici, este un creator cu adevărat original, cu un siaj al operei ce impune lizierele unui *înainte* și un *după*, un autor situat nu atât în bătaia aleatorie a *influențelor*, de orice natură ar fi acestea, ci un spirit ivit mai cu seamă dintr-un topos al *convergențelor* sau al *confluențelor* cu ceea ce s-a numit, pe bună dreptate, *gândire fondatoare*” (p. 450).

M. Eminescu. gânditor privat și gazetar cu „metod științific” este cartea care încununează, cum lamura, un program personal acerb al filosofului Ion Dur, autor și al volumelor: *De la Eminescu la Cioran*. 1996. Editura Scrisul Românesc; *Cinste și gramatică. De la Eminescu la Sandu Tudor. 9 lecții de gazetărie*. 2021. Editura Agnos; *Gramatică și cinste. De la Eminescu la Sandu Tudor. Opt lecții de gazetărie*. 2024. Editura Pro Universitaria.

Erudiția, calitatea spiritului critic și intransigența celui polemic, acribia documentară, claritatea argumentărilor împodobesc opera de eminescolog a profesorului Ion Dur, veritabil senior al culturii românești contemporane.

References:

- Dur, Ion. *M. Eminescu - gânditor privat și gazetar cu „metod științific”*. Junimea, 2024..
 Eminescu, M. *Opere*, VIII, *Traduceri, transcrieri, excerpte*. Ediție critică și prefață de Aurelia Rusu, note și comentarii de Aurelia Rusu și D. Petrovanu. Editura Minerva, 1986.
 Codrescu, Răzvan. *Eminescu și credința*. Editura Lumea Credinței, 2013.

BIONOTE:

MIHAI POSADA is a poet, essayist and publicist. Born in 1953, in Sibiu, graduated studies in Journalism and PhD (Doctor) in Philological Sciences of "Lucian Blaga" University of Sibiu, member of the International Association of Romanian Writers and Artists LiterArt XXI (Atlanta, Georgia, USA) – since 2003, also of Writers' Union of Romania, Sibiu Branch – since 2008, he is a member of the advisory board of the journal ORIGINS - ROMANIAN ROOTS (Lawrenceville, GA, USA) by one decade. Between 2001-2016, he was editorial secretary of *Tribuna*, the daily newspaper of Sibiu.